

Innst. 221 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:53 S (2014–2015)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Anne Tingelstad Wøien og Heidi Greni om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens

Til Stortinget

Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen i den varslede Demensplan 2020 fastsette en forpliktende plan for og et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2017.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven innen utgangen av 2015, som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. En slik lovfesting må følges av en økning av kommunerammen som tilsvarer det kommunene er ment å dekke slik at tiltakene fullfinansieres.
3. Stortinget ber regjeringen i revidert nasjonal budsjett for 2015 endre tilskuddsordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene reduseres, minimum til 50 pst. slik ordningen er for etablering av sykehjemsplasser.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkesmennene i 2015 systematisk og aktivt informerer og skolerer kommunene om tilskuddsordningen og om det mangfold av muligheter som finnes for innretning av et dagaktivitetstilbud.»

Forslagsstillerne viser til at demens er en folkesykdom og at over 70 000 nordmenn i dag er rammet av sykdommen. I Demensplan 2015 var det et mål at alle landets kommuner innen 2015 skulle kunne tilby et tilrettelagt dagaktivitetstilbud for personer med demens. Regjeringen har varslet at den vil følge opp dette arbeidet med å fremlegge en ny Demensplan 2020. Forslagsstillerne mener Stortingets prioriteringer må gjenspeiles i denne planen, og fremhever behovet for et dagaktivitetstilbud for personer med demens.

I Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg ble det nedfelt et mål om å lovfeste kommunenes plikt til å tilby dagtilbud til personer med demens når tilbudet er bygd ut. I dag er det bred støtte til lovfesting. Forslagsstillerne konstaterer imidlertid at målet for dagaktivitetsplasser i Demensplan 2015 langt fra er nådd. Kommunene kan søke om tilskudd til etablering av dagaktivitetstilbud. Over flere år har ikke kommunene brukt opp hele tilskuddsposten på statsbudsjettet.

Forslagsstillerne mener at Stortinget snarest må innføre en lovfestet plikt for alle kommuner til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende demente. Forslagsstillerne mener at en lovfesting må følges av en endring i tilskuddsordningen og en økning i kommunerammen som tilsvarer den andel det eventuelt forventes at kommunene skal dekke, slik at tilbudet fullfinansieres. I forbindelse med lovfesting bør også behovet for øremerking i en opptrappingsfase vurderes.

Forslagsstillerne mener det er et stort behov for forbedringer dersom Stortinget skal legge til rette for at kommunene i tilstrekkelig grad tar i bruk tilskuddet til utbygging av dagaktivitetsplasser for personer med demens og på den måten sikre Stortingets målsetting om at alle personer med demens som har et behov, skal få et slikt tilbud.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Marianne S. Bjørøy, Freddy de Ruiten, Tove Karoline Knutsen, Niclas Tokerud og Karianne O. Tung, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, lederen Kari Kjønås Kjos, Harald T. Nesvik og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Venstre, Ketil Kjenseth, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til forslaget om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Komiteen viser til at rundt 70 000 personer er rammet av demens i Norge. Demens er en folkesykdom som øker med alderen og er en fellesbetegnelse for flere hjernesykdommer som fører til kognitiv svikt. Demens er en sykdom som rammer hele familien, og det blir ekstra krevende når sykdommen rammer yrkesaktive som har hjemmeboende barn. Rundt 3 000 personer under 65 år har demens i dag. Komiteen viser til at antallet eldre vil øke, og fra år 2000 og frem mot 2050 vil antallet personer over 67 år mer enn fordobles. Antallet med demens vil kunne øke til om lag 140 000 innen en periode på 25–30 år. Komiteen har merket seg at Helsetilsynets rapporter viser at det fortsatt er utfordringer og mangler i tjenestetilbudet til personer med demens og deres pårørende. Det er spesielt behov for økt oppmerksomhet om utredning og diagnostisering av demens, tidlig innsats og styrking av tjenestetilbudet til hjemmeboende med demens. Den siste offentliggjorte evalueringen av dagaktivitetstilbud ble lagt frem i 2011. Evalueringen viste at kun 9,3 prosent av hjemmeboende med demens hadde et dagaktivitetstilbud. Komiteen viser til at Aldring og Helse holder på med en ny kartlegging av tilbudet.

Komiteen vil påpeke at dagtilbud for mennesker med demens kan gi mening i hverdagen og forebygge utvikling av demenssykdommen. Dag- og aktivitetstilbud gir mening, mestring og gode opplevelser for den enkelte og bidrar til avlastning for pårørende, i tillegg til å bidra til å forhindre eller utsette institusjonsinnleggelse. Dette påpeker også Nasjonalforeningen for folkehelsen i sitt høringsinnspill:

«Aktiviteteene i tilbudet kan bidra til å vedlikeholde dagliglivets funksjoner, påvirke følelsesmessige og atferdsmessige endringer i demensforløpet, forbedre kognitiv funksjon samt øke trivsel og livskvalitet.»

Komiteen viser til at et uttalt mål i Demensplan 2015 «Den gode dagen» var at alle landets kommuner innen 2015 burde kunne tilby et tilrettelagt dagaktivitetstilbud for personer med demens; enten i eget hjem, i sykehjem eller som dagaktivitetstilbud. Komiteen gjør videre oppmerksom på at regjeringen i Prop. 1 S (2014–2015) varslet at de vil utvikle en ny demensplan, Demensplan 2020, som skal legges frem i forbindelse med forslag til statsbudsjett for 2016. Komiteen understreker viktigheten av at målene med Demensplan 2015 videreføres i den nye handlingsplanen; et styrket aktivitetstilbud på dagtid, økt kunnskap og kompetanse i omsorgstjenesten og i samfunnet ellers, og utbygging av tilrettelagte omsorgsboliger og sykehjem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener verdighet, trygghet, aktivitet og mestring er nøkkelelementer i demensomsorgen. Disse medlemmer mener kommunenes utvikling og etablering av nye dagaktivitetsplasser for personer med demens har gått altfor sent sammenlignet med intensjonen i Demensplan 2015. Det er videre bekymringsfullt at midlene avsatt til formålet over tidligere statsbudsjett over år, ikke er blitt brukt opp. Hjemmeboende personer med demens må sikres et dagaktivitetstilbud, og målet må være at alle kommuner skal ha et slikt tilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den varslede Demensplan 2020 fastsette en forpliktende opptrappingsplan for, og et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2020.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Dokument nr. 15:1219 (2013–2014) og svar av 22. september 2014 på skriftlig spørsmål, der regjeringen anslår at det i dag er 23 000 hjemmeboende personer med demens med behov for et dagaktivitetstilbud, som ikke får det. Disse medlemmer mener det haster med å få et løft i etablering av dagaktivitetstilbud, og at det må settes tydelige målsettinger for når de 23 000 hjemmeboende som i dag venter på et dagaktivitetstilbud, skal få tilbud om dette.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den varslede Demensplan 2020 fastsette en forpliktende plan for og et mål om at alle hjemmeboende personer med de-

mens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2017.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til forslag nr. 2 i Dokument 8:53 S (2014–2015) om å endre helse- og omsorgstjenesteloven innen utgangen av 2015, for å fastsette plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende med demens.

Komiteen viser til at i Innst. 11 S (2014–2015), jf. Prop. 1 S (2014–2015) Statsbudsjettet for 2015, ble det gitt bred støtte til lovfesting av dag- og aktivitetstilbud av helse- og omsorgskomiteen:

«Komiteen påpeker at ved å etablere dagtilbud for hjemmeboende personer med demens kan man utsette behov for institusjonsplass i lengre tid. Disse dagtilbudene gir mening i hverdagen og kan også være til avlastning for pårørende.

Komiteen viser til at Nasjonalforeningen for folkehelsen støtter arbeidet med Demensplan 2020, men etterlyser tiltak i planen for en ytterligere opptrapping av dagaktivitetstilbud og en lovregulering som sikrer at alle med demens får et tilstrekkelig tilbud. Komiteen støtter lovfesting av et slikt dag- og aktivitetstilbud.»

Komiteen viser videre til Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg, hvor lovfesting av dagtilbud til personer med demens også ble diskutert, og hvor et flertall ga sin tilslutning til å lovfeste kommunenes plikt til å gi dagtilbud til personer med demens når tilbudet er bygd ut, mens et mindretall foreslo lovfestet rett til dagtilbud for mennesker med demens og kommunal plikt til å tilby dette, gjeldende fra 2015, jf. Innst. 477 S (2012–2013). Dette forslaget fikk den gang ikke flertall, da flere komitémedlemmer mente at tilbudet måtte bygges ut i større grad før det var realistisk å lovfeste tilbudet. Komiteen merker seg forslagsstillernes bekymring om at målet for dagaktivitetsplasser i Demensplan 2015 langt fra er nådd, og at utbyggingen går for sakte. Den siste kartleggingen av dagaktivitetstilbudet i kommunene er ikke offentliggjort ennå, men resultatene fra den forrige kartleggingen i 2011 viser at andelen personer med demens som har et dagaktivitetstilbud, kun økte med 2,4 prosent over fire år.

Komiteen viser til innspillet fra Nasjonalforeningen for folkehelsen i forbindelse med komiteens høring 19. februar 2015, hvor de støtter forslaget om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud. Foreningen uttrykker bekymring for at utbyggingen av tilbudet til hjemmeboende med demens går for tregt og understreker at om utviklingen følger dagens nivå, vil man ikke kunne dekke be-

hovet før tidligst i 2020. De peker også på utfordringer ved at tilskuddet ikke blir brukt i det omfanget som var ønskelig i kommunene. Nasjonalforeningen for folkehelsen mener at lovfesting av plikt til å tilby dagtilbud for kommunene må til for å få til en tilfredsstillende utbygging av tilbudet, men ønsker i tillegg en lovfesting av individuell rett til dagaktivitetstilbud for personer med demens.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at planen om å vente med å gjøre dagaktivitetsplasser til en lovpålagt plikt inntil kommunene har bygd ut tilbudet, ikke har virket etter intensjonen. For å få kommunene til å prioritere dette tilbudet, og raskt få bygd ut tilbudet i tråd med behovet, mener disse medlemmer at Stortinget snarest må innføre en lovfestet plikt for alle kommuner til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Ellers vil dagaktivitetstilbud tape i konkurransen med andre og lovpålagte tilbud som kommunene har ansvar for å tilby. Disse medlemmer vil presisere at innføring av en lovpålagt plikt må følges av en økonomisk ramme slik at satsingen fullfinansieres, og at behovet for øremerking i en opptrappingsperiode også vurderes i forbindelse med en slik lovfesting.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven innen utgangen av 2015, som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. En slik lovfesting må følges av en økning av kommunerammen som tilsvarer det kommunene er ment å dekke, slik at tiltakene fullfinansieres.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at et dagaktivitetstilbud for personer med demens virker positivt for dem det gjelder, og for deres sykdomsforløp og livsglede. Et dagaktivitetstilbud kan også være med på å forhindre institusjonsinnleggelse og er en avlastning for pårørende. Det kan synes som at en manglende lovfesting av tilbudet er årsaken til at det ikke er en prioritert oppgave for kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener derfor det er viktig å forplikte kommunene til målsettingen om å tilby alle hjemmeboende personer med demens som ønsker det, dagaktivitetstilbud innen 2020.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at en forpliktende opptrappingsplan derfor må følges opp med en endring av helse- og omsorgstjenesteloven, som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Disse medlemmer mener det i denne sammenheng er viktig at både de ansatte og de pårørende får økt kompetanse om demenslidelser, og at pårørende får støtte, veiledning og kunnskap gjennom godt pårørendearbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med fremleggningen av Demensplan 2020, sørge for at den forpliktende opptrappingsplanen videre følges av en endring av helse- og omsorgstjenesteloven som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens innen 2020. En slik lovfesting må følges av en økning av kommunerammen som tilsvarer det kommunene er ment å dekke slik at tiltakene fullfinansieres.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Nasjonalforeningen for folkehelsen tidligere også har pekt på at det bør vurderes om lønnskostnader til dagaktivitet kan være en del av tilskuddet.

Disse medlemmer viser videre til forslaget om å endre tilskuddsordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene reduseres, minimum til 50 prosent, slik ordningen er for etableringen av sykehjemsplasser. I dag utgjør tilskuddssatsen til kommunene i gjennomsnitt 30 prosent av kommunenes utgifter til å etablere en dagaktivitetsplass, dersom det anslås at en plass koster 250 000 kroner.

Komiteen mener det er positivt at kommunene står fritt til å bruke tilskuddsmidlene etter behov og at tilskuddet gis uavhengig av lokalisering og organisering. Samtidig ser komiteen utfordringene ved at det er stor variasjon i hvorvidt ordningen blir brukt i kommunene, til tross for at behovet for dagaktivitetstilbud er stort.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for å endre tilskuddsordningen for å gjøre det mer attraktivt og lettere for kommunene å etablere flere dagaktivitetstilbud, og at den statlige andelen minst må være på samme nivå som for etablering av sykehjemsplasser.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2015 endre tilskuddordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene til dagaktivitetstilbud reduseres til 50 prosent, lik dagens tilskuddsordning for etablering av sykehjemsplasser.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at et dagaktivitetstilbud for personer med demens er viktig kvalitativt grep innenfor eldreomsorgen, med mange positive ringvirkninger både for samfunnet, den enkelte og pårørende. Disse medlemmer viser til den lave andelen kommuner som tilbyr et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende med demens. Disse medlemmer mener det derfor kan være behov for å se om tilskuddsordningen hvor den gjennomsnittlige tilskuddssatsen til kommunene dekker 30 prosent av kommunens utgifter, skal endres for å gjøre det mer attraktivt og lettere for kommunene å etablere flere dagaktivitetstilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med fremleggningen av Demensplan 2020, vurdere å endre tilskuddsordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene reduseres, minimum til 50 pst., slik ordningen er for etablering av sykehjemsplasser.»

Komiteen viser til høringsinnspillet fra Norsk Sykepleierforbund (NSF) hvor det understrekes at et godt dagtilbud for hjemmeboende med demens bør baseres på

- flerfaglig kompetanse som sikrer brukernes psykiske, fysiske, sosiale og åndelige behov
- involvering av brukerne og pårørende i utformingen og utøvelsen av tjenestetilbudet
- kjennskap til den enkeltes interesser og bakgrunn
- kunnskapsbasert praksis, forskning og helsefremmende kompetanse
- vektleggingen av at brukere kan oppleve meningsfulle hverdager på tross av sykdommer og funksjonssvikt

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at NSF støtter forslaget om en forpliktende plan og et mål om at alle hjemmeboende med demens skal ha et dagaktivitetstilbud. Disse medlemmer viser også til at NSF støtter bruken av økonomi-

miske insentiver på linje med heldøgns omsorgsplasser for å sikre et tilbud om dagaktivitetsplass.

Komiteen er glad for at demensomsorgen løftes frem i omsorgsdebatten i norsk helsevesen. Komiteen peker på at forslaget om en opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens, og en eventuell lovfesting av dette, er et spørsmål om når – og ikke om – det kan realiseres.

Komiteen viser til at et enstemmig storting i forrige periode sa ja til lovfesting av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre under behandling av dette representantforslaget fra Senterpartiet har blitt enige om å lovfeste et dagaktivitetstilbud til pasienter med demens i kommunene innen 2020. Dette fremgår av pressemelding 18. mars 2015. Disse medlemmer er glad for at behandlingen av dette representantforslaget fra Senterpartiet har bidratt til at regjeringspartiene og samarbeidspartner har blitt enige om en økt satsing på dagaktivitetsplasser for demente, og fastslår et årstall for når dette viktige tilbudet skal lovfestes. Disse medlemmer vil støtte dette forslaget fra samarbeidspartiene sekundært. Disse medlemmer mener imidlertid det er bekymringsfullt at det må gå nye 5 år før lovfesting skal skje, og at dette kan føre til 5 år med lite utbygging av dagaktivitetsplasser i kommunene, mens behovet er voksende, og ville sett positivt på at lovfesting ble fremskyndet i tid, i tråd med Senterpartiets forslag.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2015 foreslo 30 mill. kroner til dagaktivitetsplasser utover regjeringens og flertallspartiens forslag.

Komiteen mener gode dagaktivitetstilbud sikrer verdighet og trygghet og at det må legges til rette for flest mulig lavterskeltilbud. Komiteen understreker betydningen av økt brukermedvirkning, samordning av tjenester og viktigheten av å rekruttere og beholde helsepersonell innen demensomsorgen. Komiteen mener det er viktig med en helhetlig tiltakskjede, og at det økende antallet som rammes av demens synliggjør betydningen av gode dagaktivitetstilbud. Komiteen vil påpeke at ytterligere forskning på demens og demensomsorg er viktig.

Komiteen peker på at det er mulig å være innovativ i demensomsorgen. Frivillige kan bidra i større utstrekning enn i dag, gjennom aktivisering av

personer med demens for eksempel i idrettslag, sjakkklubber, sykkklubber, turgrupper eller liknende. Komiteen ser også for seg at yngre demente kan utføre tilpassede arbeidsoppgaver i bedrifter og organisasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at kommunene over lengre tid har vært kjent med Stortingets planer for dagaktivitetstilbud, og at lovfesting er et ønsket virkemiddel for at flere personer med demens skal få et slikt tilbud.

Flertallet er glade for at regjeringen i statsbudsjettet har gjort ordningen mer fleksibel og økt tilskuddet til dagaktivitetstilbud, noe som har lagt til rette for 1 070 nye plasser i 2015. Dessverre har erfaringene tidligere år vært at kommunene i for liten grad har benyttet seg av tilskuddsordningen. Utbyggingen av tilbudet går for sakte.

Flertallet mener det haster med å øke andelen plasser raskere enn hva vi har sett de siste årene. Flertallet mener derfor at lovfesting av dagaktivitetstilbud bør innføres fra 1. januar 2020.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven som fastsetter en plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens, gjeldende fra 1. januar 2020.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at de subsidiært vil støtte dette forslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener dagens tilskuddsordning er god og har stor fleksibilitet, og vil understreke betydningen av at kommunene benytter ordningen. Dersom regjeringen finner det hensiktsmessig å endre tilskuddsordningen, ber flertallet om at de kommunene som har vært proaktive og utviklet tilbud om dagaktiviteter for personer med demens, skal prefereres. Flertallet vil med dette være tydelige på at det ikke skal lønne seg å avvente med å opprette tilbud til lovfesting inntre i 2020.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at den rød-grønne regjeringen i 2007 la frem en plan for hvordan demensomsorgen kunne styrkes gjennom Demensplan 2015 «Den gode dagen». Som et av mange ledd i

denne planen ble det fra 2012 etablert en øremerket ordning til et dagaktivitetstilbud for demente.

Disse medlemmer viser imidlertid til den fortsatt lave andelen hjemmeboende innbyggere med demens som har fått tilgang til et aktivitetstilbud. Dette til tross for at kommunenes ansvar for slike tilbud presiseres i rundskriv I-5/2007 «Aktiv omsorg». Denne presiseringen er i tråd med sosialtjenestelovens formål om å «bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre.»

Disse medlemmer viser til Demensplan 2015, som anslår at ca. 50 prosent av alle med demens bor utenfor institusjon. Disse medlemmer mener at godt utbygde dagaktivitetstilbud, sammen med hjemmetjenester, i mange tilfeller kan bidra til å forhindre eller utsette institusjonsinnleggelse. I tillegg vil et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende med demens gi økt livskvalitet gjennom å aktivisere og stimulere, gi gode opplevelser og meningsfulle hverdager. Dette kan igjen virke forebyggende på utviklingen av en demensdiagnose. Et dagaktivitetstilbud kan også avlaste de nærmeste for omsorgsoppgaver på dagtid, og bidra til at familie og ektefelle kan klare å stå i en krevende omsorgssituasjon samtidig som de er i arbeid.

Disse medlemmer mener det manglende tilbudet om et dagaktivitetstilbud for demente representerer et manglende mellomledd i omsorgskjeden. Det er lite åpenhet, mye skam og tabu knyttet til en demensdiagnose. Dette kan føre til at flere forsøker å holde en begynnende demenssykdom skjult og trekker seg unna sosiale sammenhenger. Disse medlemmer mener derfor at et dagaktivitetstilbud også kan ha en positiv effekt for å hindre ensomhet ved at det opprettes lavterskeltilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Helsedirektoratet i 2012 bevilget midler til å undersøke ressursbruken, utførte oppgaver og hvordan blant annet demens-teamene og demenskoordinatorene arbeider. Rapporten «Demensteam – godt i gang, fortsatt i utvikling» fra Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse, viser at nær én av to kommuner i Norge ikke har demensteam, ett av to team har egen koordinator, 36 prosent oppgir ingen koordinator, mens de øvrige har en annen organisering. Av de 190 kommunene som besvarte spørreskjemaet, hadde bare 26 prosent av dem en lege tilknyttet demensteamet. Blant disse 49 teamene var legen enten tilknyttet som en del av teamet, eller teamene hadde en samarbeidsavtale med én eller flere fastleger i kommunene.

Disse medlemmer viser videre til at en tredel av demensteamene ikke har fast avsatt tid til ar-

beidet sitt, og blant de som har fast avsatt tid, opplever svært mange at tiden ikke strekker til for de oppgavene som skal løses. Helsedirektoratet skriver at ifølge rapporten blir utfordringer framover å bedre samarbeidet med, og utvikle mer kompetanse om, demens hos fastlegene.

Disse medlemmer mener den helhetlige organiseringen og kompetansen hos kommunene er viktig for personer med en demensdiagnose. Utbyggingen av et dagaktivitetstilbud for personer med demens må derfor sees i sammenheng med det totale ansvaret kommunene har for et kvalitativt godt tilbud for denne gruppen av innbyggere, og ulike dagaktivitetstilbud må uavhengig av organisering også ha tilgang på helsepersonell med riktig kompetanse. Demensteam og koordinatorene bør være en del av dette arbeidet.

Disse medlemmer vil også påpeke nødvendigheten av å systematisk ta i bruk mer av den kunnskapen som finnes når det gjelder å forebygge og bremse utviklingen av demens. Videre må forskningen på Alzheimer, demens og andre nevrologiske sykdommers årsaker, diagnostisering, behandling og forebygging, intensiveres og økes, for å legge bedre til rette for tidlig innsats, forebygging og å utvikle tilrettelagte og tilpassede tjenester.

Komiteen vil påpeke at informasjons- og skoleringsbehovet når det gjelder dagaktivitetstilbud og tilskuddsordningen er stort i kommunene, og tilbudet må også gjøres bedre kjent hos pasienter og pårørende. Ifølge Dokument nr.15:1219 (2013–2014), svar av 22. september 2014 på skriftlig spørsmål, er det ingen omfattende prosess for kommunene å søke på dette tilskuddet, og i 2014 er også regelverket endret slik at kommunenes administrasjon knyttet til tilskuddet er forenklet. Likevel er det 160 kommuner som ikke søkte om tilskudd, og bare halvparten av midlene i budsjettet for 2014 som la til rette for 1 200 nye plasser, ble brukt av kommunene. Det viser behovet for å spre kunnskap om dagaktivitetstilbud og tilskuddsordningen ut til kommunene. Økt kunnskap vil, sammen med lovendringer og bedre finansiering, kunne bidra til å gjøre tilbudet til et reelt tilbud i kommunene. Komiteen vil presisere at vi trenger et mangfold av dagaktivitetstilbud for personer med demens, og at tilbud som «inn-på-tunet» og samarbeid med kulturretat, idrettslag og andre frivillige og ideelle organisasjoner kan være en måte å få til et variert og godt tilbud på.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkesmennene aktivt informerer kommunene om til-

skuddsordningen og om det mangfold av muligheter som finnes for innretning av dagaktivitetstilbudet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i den varslede Demensplan 2020 fastsette en forpliktende opptrappingsplan for, og et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2020.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med fremleggningen av Demensplan 2020, sørge for at den forpliktende opptrappingsplanen videre følges av en endring av helse- og omsorgstjenesteloven som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens, innen 2020. En slik lovfesting må følges av en økning av kommunerammen som tilsvarer det kommunene er ment å dekke slik at tiltakene fullfinansieres.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med fremleggningen av Demensplan 2020, vurdere å endre tilskuddsordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene reduseres, minimum til 50 pst., slik ordningen er for etablering av sykehjemsplasser.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i den varslede Demensplan 2020 fastsette en forpliktende plan for og et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2017.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven innen utgangen av 2015, som fastsetter plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. En slik lovfesting må følges av en økning av kommunerammen som tilsvarer det kom-

munene er ment å dekke, slik at tiltakene fullfinansieres.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2015 endre tilskuddordningen slik at kommunens andel av de totale utgiftene til dagaktivitetstilbud reduseres til 50 prosent, lik dagens tilskuddsordning for etablering av sykehjemsplasser.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til vedtak I fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteens tilråding til vedtak II fremmes av en samlet komité.

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven som fastsetter en plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens, gjeldende fra 1. januar 2020.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkesmennene aktivt informerer kommunene om tilskuddsordningen og om det mangfold av muligheter som finnes for innretning av dagaktivitetstilbudet.

III

Dokument 8:53 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Anne Tingelstad Wøien og Heidi Greni om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 26. mars 2015

Kari Kjønås Kjos
leder

Olaug V. Bollestad
ordfører

